



До 300-річчя від дня народження Г.С.Сковороди

**«ЄВРОПУ ЄДНАЄ ЗДОРОВЕ МАЙБУТНЄ»
крос-форум
в межах програми Президента України
«ЗДОРОВА Україна»**

Збірник наукових праць



**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

ЄВРОПУ ЄДНАЄ ЗДОРОВЕ МАЙБУТНЄ

Збірник наукових праць



Харків 2022

Редакційна колегія:

Головний редактор – **Бойчук Юрій Дмитрович**, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – **Бережна Світлана Вікторівна**, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Відповідальний секретар – **Галій Алла Іванівна** – кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Члени редакційної колегії:

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, заслужений працівник освіти України, професор кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Бацилєва Ольга Валеріївна - доктор психологічних наук, професор, професор кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Гончаренко Марія Степанівна – доктор біологічних наук, професор, професор кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Дрозжик Людмила Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Казачінер Олена Семенівна - доктор педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Луценко Олена Володимирівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Микитюк Сергій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету природничої, спеціальної і здоров'язбережувальної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Науменко Наталія Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Перетяга Людмила Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Сінопальнікова Наталія Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Щербак Ірина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Рекомендовано редакційно-видавничим відділом

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол № 8 від 15.12.21 р.

«Європу єднає здорове майбутнє» крос-форум в межах програми Президента України «Здорова Україна» / збірник наукових праць / за загальною редакцією проф. Бойчука Ю. Д. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. – 220 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню проблеми здоров'я та здоров'язбереження студентської молоді, організації процесу формування здорового способу життя в сучасних закладах вищої освіти. Розглянуто широке коло теоретичних та практичних питань, які характеризують процеси формування механізмів здоров'я на різних рівнях здоров'язбереження.

Також частина праць присвячена проблемі формування порушень психофізичного розвитку та комплексного психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах спеціальної освіти.

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'Я ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Бережна Т.І. Готовність учителів до впровадження здоров'язбережувальних технологій у реалізації концепції «нова української школа»	10
Бойчук Ю.Д., Науменко Н.В. Технологічні аспекти формування духовного здоров'я студентської молоді	18
Борзик О. Б., Дехтярьова О.О. Застосування здоров'язберігаючих технологій в освітньому процесі педагогічних ЗВО	20
Вознюк О.В. Психологія здоров'я	25
Волошанська С.Я., Гойванович Н.К., Філь В.М. Співробітництво з фахівцями Польщі та Бельгії з підготовки вчителів і медсестер	36
Галій А. І. Актуальні питання методики викладання дисципліни «Основи здоров'я» в загальноосвітній школі	39
Гончаренко М.С. Освіта нового століття: тенденції та перспективи	43
Гуров А.Ф. Визначення стійкості до стресів у здобувачів вищої освіти.....	50
Деменко А.В. Поняття про здоров'язбережувальні технології, їх основні завдання	51
Дрозик Л.В., Щербак І.М. Шляхи створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах вищої освіти	52
Зеленов Є.А. Планетарне виховання студентської молоді в сучасних умовах	54
Козлов А.В., Науменко Н.В., Гогіна Т.І. Формування професійного здоров'я майбутніх педагогів засобами фізичного виховання	59
Кос М.В. Імітаційне моделювання як засіб психологічної підготовки майбутніх офіцерів тактичного рівня у вищих військових навчальних закладах	62
Кос О. І. Педагогічні умови формування когнітивного (інтелектуального) компоненту гуманістичних цінностей студентів-волонтерів засобами лікарняної анімації	64
Крат Є. С. Використання серед здобувачів середньої освіти тренінгів на уроках основ здоров'я та біології	66
Лобанова А.С. Самоменеджмент як сучасна технологія організації й регуляції способу життя студентства	67
Лугова М.С. Дитинство без наркотиків, субкультурний підхід до питання наркозалежності	71
Мірошниченко В.І., Ніжевська Т. В. Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до здоров'язбережувальної роботи на основі рухової активності з використанням активних методів навчання	74

2. Міжнародний Конгрес SMART SOCIETY 2021. URL: <https://dspu.edu.ua/news/mizhnarodnyj-naukovyj-kongres-na-biologo-pryrodnychomu-fakulteti/>
3. Новий етап у реалізації напрямків міжнародної співпраці Університету з бельгійськими партнерами. <https://dspu.edu.ua/news/novyj-etap-u-realizaciyi-napryamkiv-mizhnarodnoyi-spivpraci-universytetu-z-belgijskymy-partneramy/>
4. Представлення проекту «Невідкладна допомога – BLS». URL: <https://dspu.edu.ua/news/na-biologo-pryrodnychomu-fakulteti-vidbulosya-predstavlennya-proektu-nevidkladna-dopomoga-bls/>
5. VIVES University of Applied Sciences. URL: <https://www.vives.be/en/health-care>
6. Akademia Polonijna w Częstochowie. URL: <https://ap.edu.pl/>

Галій А. І.

кандидат біологічних наук, доцент,
завідувач кафедри здоров'я людини,
реабілітології і спеціальної психології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С.Сковороди

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я» В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Метою шкільного курсу «Основи здоров'я» є формування здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття учнями навичок збереження, зміцнення, відношення до здоров'я та дбайливого ставлення до нього і передбачає оволодіння учнями відповідними компетенціями.

Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких завдань: формування в учнів знань про здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечну поведінку, фізичну культуру, фізичні вправи, взаємозв'язок організму людини з природним і соціальним оточенням; розвиток в учнів активної мотивації дбайливо ставитися до власного здоров'я і займатися фізичною культурою, удосконалювати фізичну, соціальну, психічну і духовну складові здоров'я; набуття учнями власного здоров'язбережувального досвіду з урахуванням стану здоров'я; використання у повсякденному житті досвіду здоров'язбережувальної діяльності для власного здоров'я та здоров'я інших людей [1, 12].

В умовах економічної, демографічної, екологічної та інших криз в Україні, на багатьох наукових майданчиках, в наукових школах, було багаторазово доведено необхідність викладання предмету «Основи здоров'я» для підвищення рівня культури здоров'я, результатом якого повинна бути сформованість здорового способу життя у індивіда, вихованість, яка забезпечує певний рівень знань, умінь і навичок формування, відтворення та зміцнення здоров'я і характеризується високим рівнем культури поведінки стосовно власного здоров'я.

Для реалізації вищеперерахованих завдань, великого значення набуває дисципліна «Методика навчання «Основ здоров'я», яка в навчальному плані

підготовки фахівців з питань здоров'язбереження є ключовою на етапі набуття ними педагогічної майстерності.

При викладанні кожного предмету є певні особливості, які зумовлюють підхід у методиці викладання: зміст, структурно-логічна схема викладання тем, особливості подачі матеріалу, тощо. Враховуючи, зміст предмету, який для дитячої та юнацької аудиторії є непривабливим, другорядним, не цікавим, в таких умовах існування, предмет «Основи здоров'я» сприймається, начебто, зайвим предметом в переліку шкільних дисциплін.

Тому для того, щоб предмет був ефективним з вищеперерахованих позицій, єдиним виходом для перспективи існування і розвитку дисципліни в загальноосвітніх закладах – може бути тільки досконала, компетентна методика викладання предмету із застосуванням новітніх іноваційних технологій у навчанні.

Реформа сучасної школи, педагогічна парадигма в Україні пішла шляхом побудови Нової української школи (НУШ), головна мета якої – створити школу, в якій буде комфортно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті, школу, де вчать критично мислити, експериментувати та не боятися висловлювати власну думку.

В Харківському педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди створена Освітня програма «Здоров'я людини і практична психологія» спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в якій було враховано вимоги і завдання Нової української школи.

Завдання та вимоги НУШ реалізуються нами через формування загальних та спеціальних компетентностей у майбутніх фахівців за цією освітньою програмою.

Серед загальних компетентностей, які формуються у здобувачів освіти і здатні реалізувати завдання і вимоги Нової української школи, можна виділити такі як:

«Соціальна та громадська компетентності» у нашій ОП формуються через:

- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання і дотримання набутих моральних норм, етичних та етикетних правил у власній повсякденній і професійній педагогічній діяльності, які впливають на процес формування та мотивацію здорового способу життя; здатність до спілкування в різних середовищах, вести діалог та переговори, критично оцінювати соціальні події і явища, налагоджувати ефективну міжособистісну комунікацію;

«Основні компетентності у природничих науках та технологіях» та «Екологічна грамотність та здорове життя» розкриті через:

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності: знання про закономірності розвитку живої природи, основні фактори навколишнього середовища, що впливають на здоров'я людини, знання у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища, знання про будову та функції організму людини в цілому та його окремих

органів й систем організму, механізми здоров'я, особливості формування патологічного процесу; здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології під час професійної діяльності;

- Здатність проведення досліджень на відповідному рівні; досвід продуктивної організаційної діагностичної, роботи у професійній діяльності; здатність до професійного самоствердження і самовизначення, самореалізації упродовж життя;

- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями; здатність розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, як усно так і письмово.

«Спілкування державною і іноземними мовами» розкрито через:

- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; уміння вести наукову бесіду та дискусію українською мовою на належному фаховому рівні, презентувати результати наукових досліджень в усній та письмовій формі, організовувати та проводити уроки, уміння виробляти власну стратегію і тактику соціальної поведінки, професійної діяльності з урахуванням інтересів групи (колективу); здатність до професійного розвитку, навчання протягом життя;

- Здатність спілкуватися іноземною мовою; уміння вести наукову бесіду та дискусію англійською мовою на належному фаховому рівні, презентувати результати наукових досліджень в усній та письмовій формі;

«Інформаційно-цифрова компетентність» забезпечується в ОП через:

- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності.

«Ініціативність і підприємливість» реалізується через ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення; здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах своєї професійної підготовленості, формулювати результати дослідження в термінах і поняттях прийнятих у біологічній, психологічній, та здоров'язбережувальній науці, дотримуватись принципів надання психологічної допомоги, діяти на основі етичних міркувань, доброчесності, соціальної відповідальності.

Серед спеціальних компетентностей, які формують у здобувачів освіти і здатні реалізувати завдання і вимоги Нової української школи, можна виділити такі як:

- Здатність формувати в учнів предметні (спеціальні) уміння з біології та основ здоров'я; здатність до безперервного й актуального навчання, опанування нових знань, методичних розробок, що накопичені у міжнародній психологічній практиці;

- Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з біології та основ здоров'я; здатність розуміти та використовувати інноваційні технології в професійній діяльності; готовність до збору, аналізу та систематизації інформації в сфері професійної здоров'язбережувальної педагогічної діяльності; здатність до планування, організації та удосконалення власної здоров'язбережувальної та психолого-

педагогічної діяльності. Здатність інтерпретувати результати психологічної діагностики, робити висновки та прогнози, формувати та надавати рекомендації учасникам освітнього процесу;

- Здатність обирати оптимальні шляхи вирішення проблемних ситуацій у професійній діяльності вчителя біології та основ здоров'я; здатність до ефективних комунікацій, взаємодій. Здатність до самооцінювання професійної діяльності, критичної саморефлексії та визначення індивідуальних потреб у професійному розвитку та самооцінці;

- Здатність створювати умови для забезпечення заходів щодо охорони життя і здоров'я учнів у освітньому процесі та позаурочній діяльності; здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці; готовність до психолого-педагогічного, валеологічного та психолого-педагогічного супроводу процесів соціалізації й професійного самовизначення школярів;

- Знати наукові основи сучасної життєдіяльності, засоби фізичного і духовного самовдосконалення; здатність організовувати й здійснювати моніторинг та діагностику стану здоров'я здобувачів освітнього процесу з метою вибору індивідуальної освітньої програми та опанування методиками визначення показників рівнів фізичного здоров'я; Здатність планувати, реалізовувати та інтерпретувати результати моніторингових досліджень та виявляти актуальний стан психологічної безпеки освітнього середовища, наявних ризиків, готувати пропозиції (стратегічні цілі, завдання, заходи) щодо їх уникнення та відновлення психологічної безпеки освітнього середовища;

- Знати загальноприйняті норми поведінки і моралі у міжособистісних стосунках і створювати умови для їх дотримання; готовність здійснювати індивідуальний та диференційований підхід з урахуванням психофізичних та вікових особливостей учнів, вивчати та фіксувати динаміку стану здоров'я дітей з метою визначення оптимальної педагогічної стратегії; спроможність складати педагогічну характеристику колективу, окремого учня. Здатність надавати психолого-педагогічну допомогу педагогічним (науково-педагогічним) працівникам в організації освітнього процесу та створенні, підтримці та розвитку психологічно безпечного освітнього середовища, брати участь в діяльності закладу освіти із забезпеченням освітньої діяльності та освітнього процесу;

- Знати та виконувати принципи національного і міжнародного законодавства, вміти захищати свої права у відповідних інстанціях; знання соціально-правових основ законодавства України освіти в галузі здоров'язбереження; здатність застосовувати законодавчі нормативно-правові документи та програмно-методичні матеріали щодо навчання, виховання, соціального захисту дітей з різним рівнем здоров'я;

Освітні компоненти, які більш за все висвітлюють вимоги та завдання Нової Української школи:

- Психологія особистості і діяльності;
- Вікова та педагогічна психологія;

- Молекулярна біологія та генетика людини;
- Вступ до спеціальності та основи наукових досліджень;
- Здоров'язбережувальні педагогічні технології;
- Загальна теорія здоров'я;
- Основи раціонального харчування;
- Соціальне та духовне здоров'я;
- Безперервна пропедевтична педагогічна практика у загальноосвітніх закладах середньої освіти;
- Педагогічна практика у закладах загальної та середньої освіти.

Під час викладання всіх освітніх компонентів даної освітньої програми викладач обирає методи та технології викладання та навчання, які сприяють формуванню компетентного, творчого фахівця, здатного до професійної діяльності в умовах Нової української школи, а саме: активні (*неімітаційні* - проблемна лекція, лекція прес-конференція, евристична бесіда, проблемні семінари, конкурси, олімпіади, презентації, проекти; *імітаційні* - ігрові: ділова гра, рольова гра, дидактична гра, педагогічні ситуації, неігрові: кейс-метод, тренінг) та інтерактивні (методи кооперативного, колективно-групового, ситуативного навчання, опрацювання дискусійних питань) методи навчання; технології навчання: технологія критичного мислення, тренінгова технологія, інтерактивні технології навчання.

Література

1. Шаповалова Т.Г. Методика навчання валеології, основ здоров'я та безпеки життєдіяльності в початковій школі : навч. -метод. посіб. / Т.Г. Шаповалова. – Бердянськ : БДПУ, 2012. – 180 с.

Гончаренко М.С.

доктор біологічних наук, професор
професор кафедри здоров'я людини,
реабілітології і спеціальної психології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

ОСВІТА НОВОГО СТОЛІТТЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Говорячи про освіту, треба пам'ятати один важливий момент: освітній процес, належним чином організований, контрольований і систематично запланований, має сильний вплив. Ця явна сила може працювати двояко: те, що ґрунтується на вірному базисі і веде до еволюційного розвитку, як кожної особистості, так і всієї нації в цілому, може діяти так само ефективно, як і те, що ґрунтується на невірному базисі і може призвести до регресу, старіння та занепаду.

Осмищення пройденого шляху, правильна інтерпретація життя минулого, сьогодення та майбутнього людства, підготовка людства до планетарного розуміння, співробітництва та пізнавальної активності має лягти в основу утворення Нового століття. Освіта має дозволити людині виходити на арену життя з певним багажем знань про те, що було відкрито у минулому і є його